

УДК 338.47.656.2

Д.С. КАНЦЕДАЛ, інженер каф. «Фінанси»

Українська державна академія залізничного транспорту (УкрДАЗТ), м. Харків

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

В статті проводиться аналіз необхідності удосконалення процесу управління витратами на підприємствах топливно-енергетичного комплексу України.

В статті проводиться аналіз необхідності удосконалення процесу управління витратами підприємств паливно-енергетичного комплексу України.

Вступ

Перехід до ринкових відносин потребує радикального переосмислення змісту, методів та інструментарію управління виробництвом. Це особливо стосується найважливішої ланки – планування витрат.

Управління витратами – це розроблення і реалізація управлінських впливів, заснованих на використанні об'єктивних економічних законів, щодо формування та регулювання витрат підприємства відповідно до його стратегічних і поточних цілей. Ефективне використання усіх видів ресурсів нерозривно пов'язане з проблемою підвищення наукового рівня управління витратами, а саме - з необхідністю формування системи управління витратами виробництва. В сучасних умовах величина витрат має не тільки конкретизувати фактичний стан справ на виробництві, але і сприяти оцінці і виявленню попередньо можливих наслідків прийняття тих або інших управлінських рішень.

Основна частина

Ситуація, що склалася в процесі економічних перетворень в Україні, характеризується послабленням уваги до систематизації управління витратами на виробництві. Величина витрат втрачає статус директивного і фундаментального показника. З метою правильності їх оцінки в процесі вивчення предмета управління витратами необхідна їх детальна характеристика, вміння розрізняти витрати, які включаються до складу виробничої собівартості, а також ті, що належать до витрат періоду, тобто таких, які впливають на кінцеві результати господарювання підприємства чи організації. Немаловажне значення в сучасних умовах відводиться розмежуванню витрат на продуктивні і непродуктивні, які також є об'єктом вивчення і наукового дослідження.

Система управління витратами включає різні елементи: нормування витрат, облік нормативних та фактичних витрат, аналіз ефективності використання ресурсів, зворотній зв'язок між виробництвом і управлінням на основі оперативної бухгалтерської інформації, нормативне господарство та внесення змін у норми, маркетингові дослідження.

Формування системи управління витратами вимагає відмови від деяких догматичних уявлень про економічну суть і природу витрат підприємств галузі, більш широкого використання теорії і практики не тільки вітчизняних економістів, але і закордонних.

На сучасному етапі економічного розвитку головною проблемою ПЕК є загострення неплатежів за паливо і енергію. Також погіршуються гірно-геологічні умови видобутку палива. Не вистачає засобів для відтворення основних виробничих фондів в галузі. І як наслідок, продовжується спад виробництва енергоносіїв. На даному етапі важливим є завдання формування паливно-енергетичного ринку, контроль над яким здійснює державу за допомогою цінової і податкової політики, а також створення конкурентного середовища і залучення інвестицій.

Регіональна стратегія держави в ПЕК повинна прямувати на розвиток ринкових стосунків і максимальне енергозбереження кожного регіону.

В сучасних умовах господарювання головним завданням будь-якого підприємства є

досягнення такого рівня конкурентоспроможності, який би дозволив не тільки виживати на ринку товарів або послуг, але й прогресивно розвиватися, отримувати бажані обсяги прибутку.

Конкурентоспроможність підприємства сьогодні забезпечується високою якістю, низькою ціною та швидкістю впровадження продукції на ринок, що не можливо реалізувати без значних витрат коштів на зміну технологій, удосконалення матеріально-технічної бази, підвищення кваліфікації кадрів та інше.

Таким чином бачимо, що конкурентоспроможність підприємства в ринкових умовах функціонування залежить від обґрунтованості величини витрат на здійснення виробничої діяльності.

Підприємство паливно-енергетичного комплексу, як і будь-яке підприємство, що функціонує в ринкових умовах, повинно постійно відслідковувати результати своєї діяльності, визначати відхилення отриманих результатів від намічених цілей та завдань. Важлива роль у цьому належить економічному аналізу господарської діяльності, прогностичній оцінці витрат і результатів, науково-обґрунтованим методам калькулювання, формування та розподілу витрат виробництва. Аналіз безпосередньо витрат виробництва дозволяє визначити відповідність техніко-економічного потенціалу підприємства та фактичних витрат на виробництво та реалізацію, визначити межі максимально припустимих витрат та недоліки системи управління ними.

Управління витратами — це процес цілеспрямованого формування витрат щодо їхніх видів, місць та носіїв за постійного контролю рівня витрат і стимулювання їхнього зниження. Воно є важливою функцією економічного механізму будь-якого підприємства.

Система управління витратами має функціональний та організаційний аспекти. Вона включає такі організаційні підсистеми: пошук і виявлення чинників економії ресурсів; нормування витрат ресурсів; планування витрат за їхніми видами; облік та аналіз витрат; стимулювання економії ресурсів і зниження витрат. Такими підсистемами керують відповідні структурні одиниці підприємства залежно від його розміру (відділи, бюро, окремі виконавці).

Виявлення й використання чинників економії ресурсів, зниження витрат є обов'язком кожного працівника підприємства, передусім спеціалістів і керівників усіх рівнів. У зниженні затрат повинна бути зацікавлена не лише адміністрація підприємства чи організації, тобто вище керівництво, але й усі без винятку їх структурні підрозділи і, в першу чергу, виробничі, від яких у найбільшій мірі залежать загальні витрати підприємства (організації). Таку зацікавленість робітникам виробничих підрозділів доцільно передбачити у розроблених спеціальних системах матеріального і морального заохочення, схвалених на загальних зборах трудового колективу і зафіксованих у колективному договорі. Слід передбачити і розробити окремі умови стимулювання як для робітників, так і спеціалістів і керівників, працівників служби матеріально-технічного забезпечення. Вказані умови заохочення необхідно регулярно переглядати і вносити уточнення.

Згідно з певними організаційно-технічними рішеннями та умовами розробляються норми витрат усіх видів ресурсів: сировини, основних і допоміжних матеріалів, енергії, трудових ресурсів тощо.

Установлені норми витрат — це граничні витрати окремих видів ресурсів за даних організаційно-технічних умов виробництва. Вони є важливим чинником забезпечення режиму жорсткої економії і відповідно конкурентоспроможності підприємства. У процесі планування встановлюються граничні (допустимі) загальні витрати в підрозділах і в цілому по підприємству (кошториси) та на одиницю продукції. Фактичний рівень витрат обчислюється за даними поточного обліку.

Порівняння фактичних витрат з плановими (нормативними) дає змогу в процесі аналізу оцінювати роботу підрозділів з використання ресурсів, з'ясувати причини відхилень фактичних витрат, від планових і відповідно стимулювати працівників підприємства ї до їхнього зниження.

Управління витратами на підприємстві передбачає виконання всіх функцій, які властиві

управлінню будь-яким об'єктом, тобто розробку (прийняття) і реалізацію рішень, а також контроль за їх виконанням. Функції управління витратами реалізуються через елементи управлінського циклу: прогнозування і планування, організацію, координацію і регулювання, активізацію і стимулювання виконання, облік і аналіз.

Виконання функцій управління у повному обсязі по всіх елементах складає цикл взаємодії керуючої (управляючої) підсистеми (суб'єкт управління) на керовану підсистему (об'єкт управління).

Суб'єктами управління витратами виступають керівники і спеціалісти підприємства і виробничих підрозділів (виробництв, цехів, відділів, дільниць тощо). Окремі функції і елементи управління витратами виконуються службовцями підприємства безпосередньо або при їх активній участі. Наприклад, диспетчер впливає на координацію і регулювання виробничого процесу, а отже, на виробничі затрати; бухгалтер здійснює облік затрат тощо.

Об'єктами управління є затрати на розробку, виробництво, реалізацію, експлуатацію (використання) і утилізацію продукції (робіт, послуг).

Функції управління витратами первинні по відношенню до виробництва, тобто для досягнення певного виробничого, економічного, соціального або іншого результату спочатку необхідно визначити необхідний обсяг витрат. Тому метою управління витратами є правильне визначення величини витрат для досягнення високого економічного результату діяльності підприємства.

Висновок

Ефективне управління витратами в сучасних умовах господарювання в Україні набуває особливого значення, як для окремого підприємства, так і для економіки країни в цілому, що пов'язано з необґрунтованим підвищенням цін на продукцію, роботи та послуги вітчизняного виробництва.

Тому першим етапом удосконалення системи управління витратами є впровадження прогнозування та планування їхнього рівня відповідно до змін зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на результати діяльності підприємств. Оскільки величина витрат безпосередньо залежить від запланованого обсягу виконання робіт, то визначення прогнозних обсягів виробництва передують прогнозним оцінкам рівня витрат.

Перелік літератури

1. Бухгалтерский учет: управленческий аспект Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Фостер.– 2007, Финансы и статистика, 416 с.
2. Управленческий учет Издательство: Питер, 2008 г., 1008 стр.
3. "Економічне регулювання товарообігу торгового підприємства", Київ, 1994 Головачук Т. И.
4. "Короткий курс по економіці підприємства", під ред. Н. Н. Ушакової, Київ, "Генеза", 1998.
5. "Економіка торгового підприємства". – Київ: – 1996. Гребнев А. А.
6. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: Навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2002. – 656 с.

COST MANAGEMENT COMPANIES ENERGY COMPLEX OF UKRAINE

D. S. KANTSEDAL

The paper analyzes the necessity of improving the management costs of fuel and energy complex of Ukraine.

Поступила в редакцію 20.05 2011 г.